

Wsparcie procesu diagnozowania i opiniowania problemu gotowości szkolnej dzieci

marzec 2014 r.

Autorzy:

mgr Piotr Wiliński, dyrektor Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej nr 2 w Poznaniu
prof. dr hab. Anna I. Brzezińska, Zespół Wczesnej Edukacji, Instytut Badań Edukacyjnych
Instytut Psychologii, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Przygotowanie szkół na przyjęcie uczniów klas I: współpraca poradni psychologiczno- -pedagogicznych i szkół podstawowych

Broszura nr 3

Broszura przygotowana na konferencję pt.:

„Wsparcie procesu diagnozowania i opiniowania problemu gotowości szkolnej dzieci” współfinansowaną ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Część 1: Uregulowania formalne – kontekst naboru uczniów do I klasy

Pytań związanych z naborem uczniów do klas I, które zadają sobie rodzice dzieci, nauczyciele i dyrektorzy przedszkoli, szkół podstawowych oraz pracownicy poradni psychologiczno-pedagogicznych jest wiele:

- Czy dziecko jest gotowe do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego?
- Na podstawie jakich przesłanek można uznać, że dziecko nie jest gotowe do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego?
- Kiedy należy odroczyć rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego?
- Jakie przyczyny uznać za ważne przy odraczaniu spełniania obowiązku szkolnego?

Zanim odpowiemy na te kluczowe pytania istotne jest uświadomienie sobie aktualnego kontekstu formalno-prawnego obowiązującego w procedurach rekrutacji. Poniżej przywołujemy przepisy, które określają, co dyrektor szkoły musi wziąć pod uwagę podczas rekrutacji oraz czym może się posłużyć przy podejmowaniu decyzji o przyjęciu dziecka do szkoły.

Rekrutacja na rok szkolny 2014/15: podstawowe przepisy

Nabór do klas I szkół podstawowych publicznych w poprzednich latach odbywał się na podstawie przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 20 lutego 2004 r w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz. U. z 2004 r. Nr 26, poz. 232, z późn. zm.).

Rozporządzenie to zostało uchylone na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 8 stycznia 2013 r., sygn. akt K 38/12 (Dz. U. z 2013 r., poz. 87). Postanowienie to weszło w życie po 12 miesiącach od dnia ogłoszenia wyroku tj. 19 stycznia 2014 r.

Od dnia 18 stycznia 2014 r. rekrutacja do szkół odbywa się na podstawie przepisów wprowadzonych na mocy **ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw** (Dz. U. z 2014 r., poz.7).

Zasady rekrutacji uczniów na rok szkolny 2014/15

Dzieci zamieszkałe w rejonie publicznej szkoły podstawowej są przyjmowane z urzędu.

Kwestie przyjmowania kandydatów zamieszkałych poza obwodem publicznej szkoły podstawowej regulują przepisy art. 8. ust. 1-4 ustawy z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2014 r., poz. 7).

Zgodnie z ww. przepisami:

1. W postępowaniu rekrutacyjnym na rok szkolny 2014/2015 i 2015/2016 do publicznej szkoły podstawowej kandydaci zamieszkałi poza obwodem publicznej szkoły podstawowej mogą być przyjęci do klasy pierwszej po przeprowadzeniu postępowania rekrutacyjnego, jeżeli dana szkoła podstawowa nadal dysponuje wolnymi miejscami, na podstawie kryteriów zawartych w statucie danej szkoły podstawowej. Statut określa także terminy postępowania rekrutacyjnego, wymagane dokumenty, terminy składania dokumentów oraz sposób przeliczania punktów.
2. Dyrektor publicznej szkoły podstawowej, nie później niż odpowiednio do końca lutego 2014 r. i 2015 r., podaje kandydatom do wiadomości kryteria, o których mowa w ust. 1.
3. W postępowaniu rekrutacyjnym na rok szkolny 2014/2015 i 2015/2016 do publicznej szkoły podstawowej przepisy art. 20a, art. 20s, art. 20t ust. 1, art. 20v i art. 20z–20ze ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.), w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, stosuje się odpowiednio.
4. W postępowaniu rekrutacyjnym na rok szkolny 2014/2015 i 2015/2016 do publicznej szkoły podstawowej in-

tegracyjnej i oddziału integracyjnego w publicznej szkole podstawowej ogólnodostępnej, w przypadku dzieci nieposiadających orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego wydanego ze względu na niepełnosprawność, przepisy ust. 1–3 stosuje się. Przepisy art. 20c ust. 6, 9 i 10 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 6 grudnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, stosuje się odpowiednio.

Rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 30 sierpnia 2013 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2013 r., poz. 1265) spełnianie obowiązku szkolnego rozpoczną dzieci:

- urodzone w 2007 r.,
- urodzone w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 30 czerwca 2008 r.,

W roku szkolnym 2014/2015 dziecko urodzone w okresie od dnia 1 lipca 2008 r. do dnia 31 grudnia 2008 r., na wniosek rodziców, może rozpocząć spełnianie obowiązku szkolnego.

Odraczanie obowiązku szkolnego

Przepisy art. 16 ust 3 i 4 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, z późn. zm.) stanowią, że:

1. W przypadkach uzasadnionych ważnymi przyczynami rozpoczęcie spełniania przez dziecko obowiązku szkolnego może być odroczone, nie dłużej jednak niż o jeden rok.
2. Decyzję w sprawie odroczenia obowiązku szkolnego podejmuje dyrektor publicznej szkoły podstawowej, w obwodzie której dziecko mieszka, **po zasięgnięciu opinii poradni** psychologiczno-pedagogicznej, co oznacza, że rodzic składając wniosek o odroczenie realizacji obowiązku szkolnego dziecka, dołącza opinię wydaną na swój wniosek przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną w sprawie odroczenia. Opinia może być wydana zarówno przez publiczną, jak i niepubliczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną (pod warunkiem, że jest to jednostka systemu oświaty, tj. założona zgodnie z art. 82 ustawy o systemie oświaty).

Wcześniejsze przyjęcie dziecka do szkoły

Przepisy art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, z późn. zm.) stanowią, że od 1 września 2014 r. na wniosek rodziców naukę w szkole podstawowej może także rozpocząć dziecko, które w danym roku kalendarzowym kończy 5 lat, jeżeli wykazuje psychofizyczną dojrzałość do podjęcia nauki szkolnej.

Decyzję o wcześniejszym przyjęciu dziecka do szkoły podstawowej podejmuje dyrektor szkoły po zasięgnięciu opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, **co oznacza, że rodzic, składając wniosek o wcześniejsze przyjęcie dziecka, dołącza opinię wydaną na swój wniosek przez publiczną poradnię psychologiczno-pedagogiczną**. Dziecko, które zostało wcześniej przyjęte do szkoły podstawowej, jest zwolnione z obowiązku, o którym mowa w art. 14 ust. 3 ustawy, tj. z odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego w przedszkolu, oddziale przedszkolnym zorganizowanym w szkole podstawowej lub w innej formie wychowania przedszkolnego.

Nabór uczniów do klas I – jakie informacje dyrektor może zbierać?

W okresie przeprowadzania rekrutacji do klasy I dyrektor szkoły podstawowej przyjmuje różne dokumenty wymagane w ustalonym postępowaniu rekrutacyjnym. Ważne jest także, aby pytać rodziców zapisujących dzieci do szkoły o to, czy były one objęte na etapie wychowania przedszkolnego formami pomocy.

Dyrektor może zapytać rodziców o to, czy ich dziecko w okresie wychowania przedszkolnego miało wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną:

- orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane z uwagi na niepełnosprawność dziecka,
- orzeczenie o potrzebie indywidualnego rocznego przygotowania przedszkolnego, wydane z uwagi na stan zdrowia dziecka znacznie utrudniający lub uniemożliwiający uczęszczanie do przedszkola, oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej, punktu przedszkolnego, zespołu wychowania przedszkolnego,
- opinię o potrzebie wczesnego wspomaganie rozwoju, wydaną z uwagi na niepełnosprawność dziecka,
- inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej.

Dyrektor może rodziców poprosić, aby udostępnili mu kopię takiego dokumentu. Należy pamiętać, że rodzice nie są do tego zobowiązani (mają prawo do odmowy).

Jeżeli analiza dokumentów przedstawionych przez rodziców wskazuje na to, że spełnianie obowiązku szkolnego przez dziecko może być utrudnione z uwagi na jego stan zdrowia, stwierdzoną niepełnosprawność lub stwierdzone zaburzenia lub odchylenia rozwojowe, to dyrektor może przekazać rodzicom informację o zasadności zgłoszenia się do poradni psychologiczno-pedagogicznej w celu przeprowadzenia badań i wydania aktualnej opinii, która ułatwi podjęcie decyzji o przyjęciu dziecka do klasy I.

Przygotowanie do pracy z dzieckiem klasie I: Informacja o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej

Po zakończeniu rekrutacji dyrektor może poprosić rodziców, aby przedstawili mu informację o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej. Dokument ten jest wydawany przez przedszkola, oddziały przedszkolne zorganizowane w szkole podstawowej, punkty przedszkolne oraz zespoły wychowania przedszkolnego do końca kwietnia na podstawie przepisu § 3 ust. 5 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.) na podstawie wzoru zawartego w załączniku nr 2 do ww. rozporządzenia pt.: „Wykaz wzorów świadectw, dyplomów, suplementów, zaświadczeń i innych druków szkolnych” pod pozycją wzoru nr 70 (MEN-I/54/2). Zgodnie z wymogami określonymi w przepisach informacja taka zawiera wskazania dotyczące:

I. OPANOWANIA WYMAGAŃ OKREŚLONYCH W PODSTAWIE PROGRAMOWEJ WYCHOWANIA PRZEDSZKOLNEGO W OBSZARZE:

1. Umiejętności społecznych i odporności emocjonalnej ze wskazaniem:

- mocnych stron dziecka
- podjętych lub potrzebnych działań wspierających potrzeby dziecka
- zauważonych trudności
- wskazówek dla rodziców

2. Umiejętności matematycznych i gotowości do nauki czytania i pisanie ze wskazaniem:

- mocnych stron dziecka
- podjętych lub potrzebnych działań wspierających potrzeby dziecka
- zauważonych trudności
- wskazówek dla rodziców

3. Sprawności motorycznej i koordynacji wzrokowo-ruchowej ze wskazaniem:

- mocnych stron dziecka
- podjętych lub potrzebnych działań wspierających potrzeby dziecka
- zauważonych trudności
- wskazówek dla rodziców

4. Samodzielności, w tym umiejętności wykonywania czynności samoobsługowych ze wskazaniem:

- mocnych stron dziecka
- podjętych lub potrzebnych działań wspierających potrzeby dziecka
- zauważonych trudności
- wskazówek dla rodziców

II. POTRZEB ROZWOJOWYCH DZIECKA, W TYM ZAUWAŻONYCH PREDYSPOZYCJI, UZDOLNIEŃ I ZAINTERESOWAŃ:

- opis
- wskazówki dla rodziców
- podjęte lub potrzebne działania służące ich rozwijaniu

III. DODATKOWYCH SPOSTRZEŻEŃ O DZIECKU

Należy pamiętać, że rodzice nie są zobowiązani do udostępnienia ww. dokumentu (mają prawo do odmowy). Jeżeli analiza przedstawionych przez rodziców informacji o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej wskazuje na trudności w opanowaniu przez dziecko wymagań określonych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego, to dyrektor może prosić rodziców, aby zgłosili się do poradni psychologiczno-pedagogicznej z prośbą o przeprowadzenie badań i złożyli wnioski o wydanie opinii.

Takie działania pozwolą w szkole wesprzeć dziecko w spełnianiu obowiązku szkolnego na samym jego starcie lub w ostateczności odroczyć spełnianie obowiązku szkolnego.

Podejmowanie decyzji o przyjęciu dziecka do klasy I w oparciu o opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej

Dyrektor szkoły zarówno w czasie naboru, jak i po jego zakończeniu często otrzymuje od rodziców opinie poradni psychologiczno-pedagogicznych, które mogą mu ułatwić podejmowanie decyzji zarówno w sprawie rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko, jak i odroczenia spełniania obowiązku szkolnego lub zapewnienia dziecku niezbędnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Opinie takie mogą być wydane w różnych sprawach. Jednakże wszystkie zawierać będą takie same elementy, a więc powinny mieć identyczną strukturę.

Kwestie wydawania opinii przez publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne regulują przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U. poz. 199).

Na podstawie przepisów § 4 ust. 1. przywołanego powyżej rozporządzenia publiczne poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym publiczne poradnie specjalistyczne, wydają opinie w sprawach określonych w ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, z późn. zm.), ustawie z dnia 26 czerwca 1974 r. - Kodeks pracy (Dz. U. z 1998 r. Nr 21, poz. 94, z późn. zm.) oraz w przepisach wydanych na podstawie tych ustaw.

Ponadto, zgodnie z § 4 ust. 2. ww. rozporządzenia, poradnia może wydawać opinie także w innych sprawach, niż określone w przepisach, o których mowa w ust. 1, związanych z kształceniem i wychowaniem dzieci i młodzieży. Przepis ten daje możliwość wydawania przez poradnię opinii w sprawach ważnych dla edukacji dzieci, jeśli zaistnieje taka potrzeba.

Przepisy § 6 ust.1 ww. rozporządzenia stanowią, że opinia poradni psychologiczno-pedagogicznej zawiera:

1. oznaczenie poradni wydającej opinię,
2. numer opinii,
3. datę wydania opinii,
4. podstawę prawną wydania opinii,
5. imię i nazwisko dziecka (albo pełnoletniego ucznia, którego dotyczy opinia), jego numer PESEL, a w przypadku braku numeru PESEL – serię i numer dokumentu potwierdzającego jego tożsamość, datę i miejsce jego urodzenia oraz miejsce zamieszkania, nazwę i adres odpowiednio przedszkola, szkoły lub placówki oraz oznaczenie odpowiednio oddziału przedszkolnego w przedszkolu, oddziału w szkole lub grupy wychowawczej w pla-

- cówce, do której dziecko albo pełnoletni uczeń uczęszcza,
6. określenie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych dziecka albo pełnoletniego ucznia oraz opis mechanizmów wyjaśniających funkcjonowanie dziecka albo pełnoletniego ucznia, w odniesieniu do problemu zgłaszanego we wniosku o wydanie opinii,
  7. stanowisko w sprawie, której dotyczy opinia, oraz szczegółowe jego uzasadnienie,
  8. wskazania dla nauczycieli dotyczące pracy z dzieckiem albo pełnoletnim uczniem,
  9. wskazania dla rodziców dotyczące pracy z dzieckiem albo wskazania dla pełnoletniego ucznia, które powinien stosować w celu rozwiązania zgłaszanego problemu,
  10. imiona i nazwiska oraz podpisy specjalistów, którzy sporządzili opinię,
  11. podpis dyrektora poradni.

Szczególnie ważne z punktu widzenia dyrektora szkoły są punkty od 6 do 9, powinny one zawierać informacje istotne z punktu widzenia podejmowanych decyzji oraz wskazania do pracy z dzieckiem.

Na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej dyrektor może podjąć decyzję o odroczeniu spełniania obowiązku szkolnego o jeden rok, jeśli uzna, że treść opinii wskazuje na ważne przyczyny, z punktu widzenia potrzeb rozwojowych i edukacyjnych danego dziecka, przemawiające za taką decyzją.

Na podstawie opinii, a szczególnie zawartych w niej wskazań dla nauczycieli, dotyczących pracy z dzieckiem, dyrektor może zaplanować formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej, którymi należy objąć dziecko po rozpoczęciu spełniania obowiązku szkolnego.

Część 2: Przesłanki podejmowania decyzji przez dyrektora szkoły

Rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego jest ważnym wydarzeniem w życiu dziecka, jego rodziców i szkoły. Obowiązek szkolny trwa do czasu ukończenia gimnazjum, nie dłużej jednak niż do 18. roku życia. Wszystkim zależy, aby **dziecko, pełniąc rolę ucznia, odnosiło sukcesy na miarę swoich możliwości**.

W okresie naboru do klas I dyrektor szkoły podstawowej otrzymuje od rodziców zapisujących dzieci do szkoły dokumenty określone w ww. przepisach. Dyrektor może zachęcać rodziców do udzielenia innych dodatkowych informacji o funkcjonowaniu dziecka, dając im **prawo do odmowy ich ujawnienia**.

Wszystko to powinno służyć podjęciu przez dyrektora szkoły **przemysłanej decyzji** o rozpoczęciu przez dziecko spełniania obowiązku szkolnego. Decyzja taka jest ważna i brzemienna w skutki. Tym bardziej, że dotyczy zarówno dzieci, które taki obowiązek rozpocząć **muszą**, jak i dzieci, które **mają prawo** go rozpocząć, ale nie mają takiego obowiązku.

Aktualny stan prawny umożliwia **cofnięcie decyzji o rozpoczęciu spełniania obowiązku szkolnego, ale tylko w odniesieniu do dzieci, które nie są jeszcze objęte obowiązkiem szkolnym**. Obecnie procedowany jest projekt poselski ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty, który zawiera regulacje umożliwiające takie rozwiązanie. Należy jednocześnie podkreślić, by dziecku, które napotyka na trudności w realizacji obowiązku szkolnego udzielić wszelkiej możliwej pomocy w ich pokonaniu – zarówno ze strony szkoły, poradni, jak i rodziców dziecka. Bardzo ważne należy przemyśleć skutki takiej decyzji, również te „psychologiczne” dla dziecka i jego rodziców, związane z odczuciem porażki.

Czy dziecko jest gotowe do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego?

Samo odbycie rocznego przygotowania do szkoły nie gwarantuje gotowości dziecka do spełniania obowiązku szkolnego.

W czasie naboru do klas I, tj. w okresie lutego i marca, dyrektor dysponuje tylko tymi informacjami, które przekaza

mu rodzice kiedy zapisują dziecko do szkoły. Rodzice w tym czasie nie dysponują jeszcze informacją o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej, którą przedszkola, oddziały przedszkolne w szkole podstawowej, punkty przedszkolne i zespoły wychowania przedszkolnego wydają na podstawie przepisów § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 maja 2010 r. w sprawie świadectw, dyplomów państwowych i innych druków szkolnych (Dz. U. Nr 97, poz. 624, z późn. zm.) do końca kwietnia. Zaświadczenie o spełnianiu obowiązku szkolnego wydane przez dyrektora przedszkola lub szkoły podstawowej na podstawie § 2 ust. 1 ww. rozporządzenia dyrektor szkoły otrzyma **po zakończeniu naboru** w czerwcu. Nie zawiera ono informacji o gotowości dziecka do spełniania obowiązku szkolnego.

Zapisując dziecko do szkoły, rodzice mogą przedstawić dyrektorowi różne dokumenty, poświadczające stan zdrowia dziecka, stwierdzające niepełnosprawność, zaburzenia lub odchylenia rozwojowe. Mogą także udzielić informacji o sytuacji rodzinnej dziecka.

Jeżeli analiza przedstawionych przez rodziców dokumentów lub informacji wzbudza u dyrektora wątpliwości, co do gotowości dziecka do spełniania obowiązku szkolnego, może poinformować ich o tym, że istnieje możliwość przeprowadzenia specjalistycznej diagnozy w poradni psychologiczno-pedagogicznej, zachęcając do złożenia wniosku o wydanie opinii. Ważne by rodzice rozumieli, jakie będą korzyści z punktu widzenia oceny potrzeb dziecka przy skorzystaniu z pomocy poradni.

Po otrzymaniu od rodziców opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej dyrektor może do analizy tego dokumentu zaprosić psychologa lub pedagoga szkolnego, a także specjalistów takich jak logopeda, terapeuta pedagogiczny oraz nauczycieli wychowania przedszkolnego i edukacji wczesnoszkolnej. Szczegółowa analiza opinii powinna obejmować:

- stanowisko w sprawie, której dotyczy opinia oraz szczegółowe jego uzasadnienie, w tym opis wyników badań, jeżeli opinia je zawiera,
- określenie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych dziecka oraz jego możliwości psychofizycznych, a także opis mechanizmów wyjaśniających funkcjonowanie dziecka,
- wskazania dla nauczycieli, dotyczące pracy z dzieckiem, w tym zalecane formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej,
- wskazania dla rodziców dotyczące pracy z dzieckiem.

Pomocne przy takiej analizie mogą być dwa plakaty zamieszczone na www.eduentuzjasci.pl/dziecko-nastolatek:

- Ratajczyk, A. (2014). *Dojrzałość szkolna sześciolatka czyli o tym, kto przychodzi do pierwszej klasy.*
- Matejczuk, J., Nowotnik, A., Rękosiewicz, M. (2014). *Dzieci sześciolatki w szkole: dla kogo szansa – dla kogo zagrożenie?*

Czy szkoła jest gotowa do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko?

Charakterystykę dziecka zbudowaną na podstawie przeanalizowanej opinii warto skonfrontować **z warunkami, jakie tworzy szkoła dla dzieci** rozpoczynających realizację obowiązku szkolnego.

Wiele z nich **wynika z przepisów prawa**. Dla przykładu przywołać tutaj należy:

- niezbędne kwalifikacje nauczycieli oraz specjalistów zatrudnionych w szkołach,
- rodzaj specjalistów, którzy mogą być zatrudnieni w szkole do realizacji zadań w zakresie pomocy psychologiczno-pedagogicznej oraz do kształcenia specjalnego uczniów,
- warunki materialne i organizacyjne pracy szkoły oraz organizowania pracy w klasach I
- zalecane warunki i sposoby realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego na I etapie edukacyjnym (edukacja wczesnoszkolna w klasach I-III szkoły podstawowej),
- formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej dla uczniów,
- obowiązek organizacji zajęć rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego,

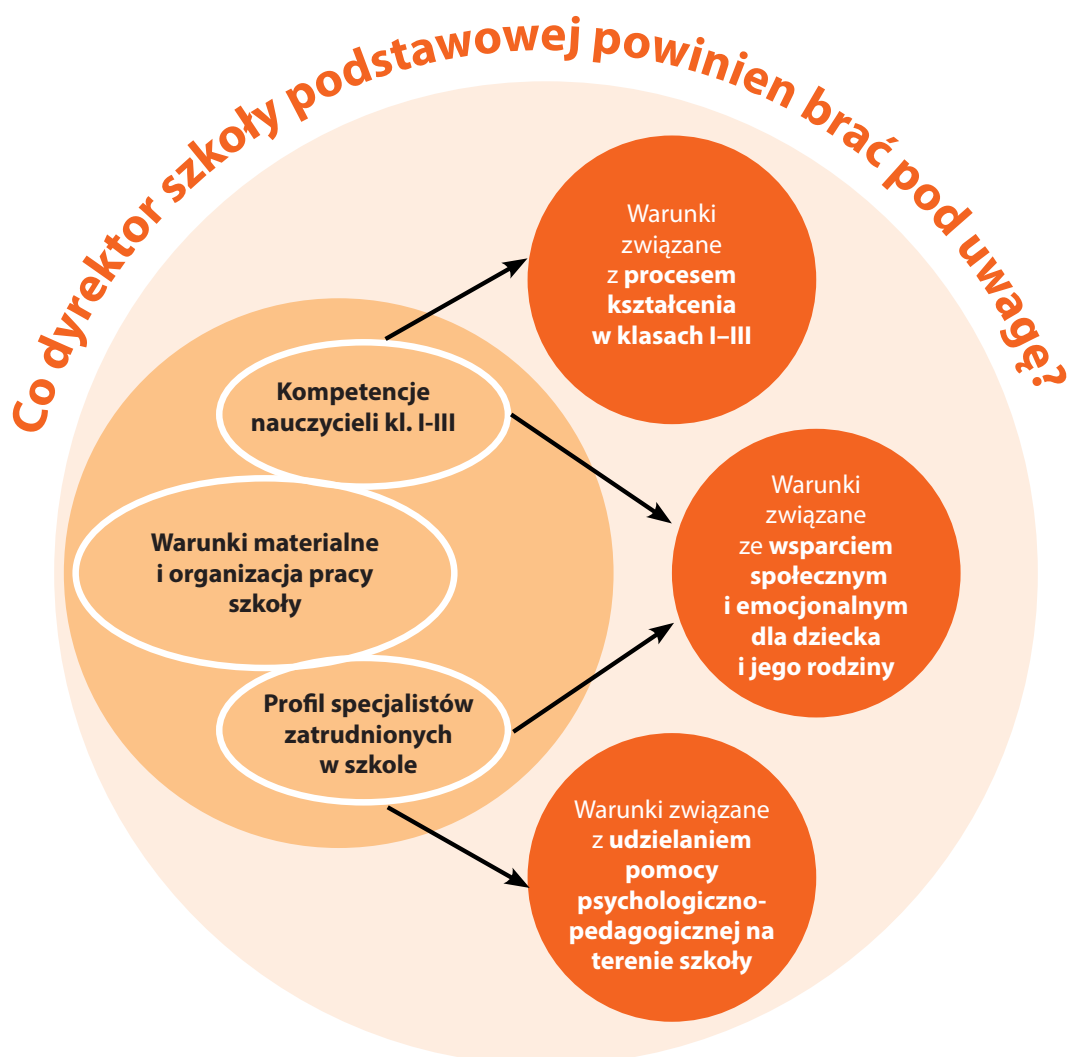
- opracowanie i modyfikacja indywidualnych programów edukacyjno-terapeutycznych dla uczniów posiadających orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego.

Tylko dyrektor, który z racji pełnionych obowiązków zna wymagania nałożone na szkołę przy realizacji jej zadań statutowych, **może ocenić, czy szkoła, którą kieruje spełnia wymagane warunki, niezbędne do zaspokojenia potrzeb dziecka i uwzględniające możliwości dziecka i jego rodziny. Jeśli nie – musi dołożyć wszelkich starań, aby w szkole zostały stworzone warunki odpowiednie do potrzeb wszystkich uczniów, w tym uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, do czego jest zobowiązany przepisami prawa oświatowego. Wsparciem dla szkoły są tu różne instytucje wspomagające pracę szkoły i organizacje działające na rzecz dziecka i rodziny, m. in. poradnie psychologiczno-pedagogiczne, placówki doskonalenia nauczycieli, biblioteki pedagogiczne, stowarzyszenia i organizacje pożytku publicznego.**

Proponujemy rozpatrzenie tych kwestii na wybranych przykładach, opartych na konkretnych przypadkach. Ich opis obejmuje:

1. ustalenia pochodzące z analizy opinii poradni psychologiczno-pedagogicznych,
2. ustalenia dyrektora dotyczące warunków, jakie oferuje szkoła oraz w podsumowaniu,
3. rekomendowaną decyzję.

Warto pamiętać o tym, że drugi z wymienionych powyżej elementów jest zależny od warunków, jakie oferuje konkretna szkoła, nie ma więc charakteru uniwersalnego. Stanowić może natomiast dla dyrektora punkt wyjścia do analizy warunków w jego szkole

Przypadek 1. Olga, ur. 18.05.2008 r.

Pytanie	Ustalenia
<p>Czy dziecko jest gotowe do spełnienia obowiązku szkolnego?</p> <p>na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> Olga opanowała umiejętności niezbędne do nauki czytania, pisania i liczenia w klasie pierwszej. Zna już większość liter, z łatwością dokonuje analizy i syntezy głoskowej wyrazów, ma bogaty zasób słownictwa, dodaje i odejmuje w zakresie 20, znajduje się w fazie operacyjnej w zakresie szeregowania elementów i ustalania stałości ilości nieciągłych. Dziewczynka potrafi skupić się na zadaniu i wykonuje je do końca. Są dwa obszary, które wymagają stymulacji, tj.: koordynacja wzrokowo-ruchowa i grafomotoryka. Z wywiadu z rodzicem i z opinii wychowawcy wynika, że Olga jest samodzielna, koleżeńska, przestrzega zasad obowiązujących w grupie i pomaga rówieśnikom. Oboje rodziców pracują. Wskazane jest udzielanie uczennicy pomocy psychologiczno-pedagogicznej w trakcie bieżącej pracy oraz w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych w celu usprawniania koordynacji wzrokowo-ruchowej i grafomotoryki.
<p>Czy szkoła jest gotowa do rozpoczęcia spełnienia obowiązku szkolnego przez dziecko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dziecko wymaga standardowych warunków edukacji, przewidzianych dla dzieci 6-letnich. Będzie objęte opieką świetlicową, powinno mieć zapewniony ciepły posiłek. Konieczne jest objęcie dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych. Zajęcia takie mogą być realizowane w grupie do 5 osób. <p>Szkoła zapewnia niezbędne warunki dla dziecka.</p>
Podsumowanie	Dziecko może być przyjęte do klasy I.

Przypadek 2. Jacek , ur. 08.02.2008 r.

Pytanie	Ustalenia
<p>Czy dziecko jest gotowe do spełnienia obowiązku szkolnego?</p> <p>na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> U chłopca obserwuje się przyspieszone tempo rozwoju. Poziom rozwoju niektórych funkcji poznawczych znacznie przewyższa umiejętności dziecka w tym wieku. Na bazie dobrze rozwiniętych funkcji słuchowych, przy sprawnej pamięci wzrokowej i koordynacji wzrokowo-ruchowej chłopiec rozwinął już umiejętności czytania, a nawet pisania. Uczeń wykorzystuje umiejętność czytania w różnych sytuacjach życiowych (np. czytanie poleceń, instrukcji; rozwiązywanie krzyżówek). W związku z powyższym niezbędne jest stwarzanie dziecku okazji do korzystania i dalszego rozwijania opanowanych już umiejętności w toku zajęć grupowych. Indywidualizacji wymagają także zadania matematyczne – powinny być one adekwatne do posiadanych przez chłopca umiejętności. Rodzice pracują, w opiece nad dzieckiem pomaga babcia. Wskazane udzielanie uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej w trakcie bieżącej pracy oraz w formie zajęć rozwijających uzdolnienia.
<p>Czy szkoła jest gotowa do rozpoczęcia spełnienia obowiązku szkolnego przez dziecko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> Dziecko wymaga standardowych warunków edukacji, przewidzianych dla dzieci 6-letnich. Konieczne jest objęcie dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zajęć rozwijających uzdolnienia. Zajęcia takie mogą być realizowane w grupie do 5 osób. Szkoła je zapewni. Po rozpoznaniu poziomu opanowania umiejętności i wiedzy wymaganych w podstawie programowej można podjąć decyzję o promowaniu ucznia do klasy II
Podsumowanie	Szkoła w pełni spełnia warunki niezbędne dla dziecka. Dziecko może być przyjęte do klasy I i promowane do klasy II (po rozpoznaniu osiągnięć w opanowaniu wymagań dla klasy I).

Przypadek 3. Igor, ur. 12.12.2007 r.

Pytanie	Ustalenia
<p>Czy dziecko jest gotowe do spełnienia obowiązku szkolnego?</p> <p>na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój umysłowy ucznia kształtuje się na poziomie graniczącym z upośledzeniem umysłowym w stopniu lekkim. Stwierdzono wykraczające znacząco poza wiek objawy nadpobudliwości psychoruchowej (trudności z siedzeniem w miejscu, hałasowanie w czasie zabawy, ciągle przebywanie w ruchu), impulsywności (nadmierna „gadatliwość”, brak refleksji, bezpośredniość, trudności z podporządkowaniem się normom zewnętrznym, szybkie zniechęcanie się do podejmowanych czynności) oraz trudności z utrzymaniem uwagi zarówno na zadaniach, jak i czynnościach podejmowanych z własnej inicjatywy. Stwierdzono rozległe deficyty funkcji percepcyjno-motorycznych i znaczące opóźnienia w opanowaniu wiadomości i umiejętności objętych programem nauczania przedszkolnego. Chłopiec wymaga stałej opieki i dozoru osób dorosłych. • Dziecko badane w poradni po raz pierwszy. W wyniku badań stwierdzono brak gotowości we wszystkich obszarach. Konieczne jest objęcie dziecka intensywną terapią i leczeniem oraz przeprowadzenie badań kontrolnych po upływie roku i podjęcie na ich podstawie decyzji opiekuna prawnego o dalszej edukacji dziecka. • Dziecko przebywa w rodzinie zastępczej. Opiekunem prawnym dziecka jest jego babcia. • Konieczne jest objęcie dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych (najlepiej indywidualnych) oraz socjoterapeutycznych oraz ponowne badania po roku.
<p>Czy szkoła jest gotowa do rozpoczęcia spełnienia obowiązku szkolnego przez dziecko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Chłopiec wymaga silnie ustrukturuwanego środowiska (stałe reguły, uporządkowany harmonogram dnia – krótkie odcinki zajęć i zabawy). • W czasie zajęć w 25-osobowej klasie konieczna będzie pomoc dla nauczyciela. • Chłopiec wymaga intensywnych oddziaływań terapeutyczno-leczniczych.
Podsumowanie	Biorąc pod uwagę wszystkie przesłanki, zasadne jest odroczenie spełnienia obowiązku szkolnego.

Przypadek 4. Julian, ur. 4.10.2007 r.

Pytanie	Ustalenia
<p>Czy dziecko jest gotowe do spełnienia obowiązku szkolnego?</p> <p>na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Chłopiec leczony z uwagi na padaczkę z napadami nieświadomości, aktualnie objęty farmakoterapią i czynności napadowe nie występują. Rozwój umysłowy mieści się w przedziale od poziomu ponadprzeciętnego do poziomu wysokiego. Stwierdza się istotną dysproporcję pomiędzy poziomem rozumowania werbalnego (poziom ponadprzeciętny) a poziomem rozumowania niewerbalnego (poziom znacznie powyżej przeciętnej). W profilu funkcji intelektualnych zaznaczają się nieznaczne dysharmonie. Stwierdzono deficyty funkcji grafomotorycznych w zakresie precyzji i płynności. • Chłopiec nawiązał prawidłowy kontakt z osobą dorosłą, przejawiał adekwatny do wieku poziom zaangażowania w pracę oraz motywację zadaniową. Zaobserwowano nastawienie chłopca na wynik, która wskazuje na dobrą gotowość do wdrożenia się w naukę na sposób szkolny. Chłopiec przy dłuższej aktywności intelektualnej przejawia jednak oznaki zmęczenia, co wskazuje na wzmoczoną męczliwość psychoruchową.

Czy dziecko jest gotowe do spełniania obowiązku szkolnego?

na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej

- Na podstawie wywiadu przeprowadzonego z rodzicami i nauczycielami oraz obserwacji dziecka w przedszkolu rozpoznano wiele zasobów dziecka o charakterze emocjonalnym i relacyjnym:
  - a.** wysoki poziom kompetencji społecznych, zarówno w nawiązywaniu i podtrzymywaniu kontaktu z innymi – rówieśnikami, jak i dorosłymi, dobrą orientację w obowiązujących w regułach, adekwatne rozpoznawanie oczekiwań innych osób,
  - b.** refleksyjność dotycząca otaczającego świata i własnych zachowań – wzmacniana poprzez styl wychowania stosowany przez rodziców,
  - c.** wysoki poziom umiejętności komunikacyjnych (np. ujawnianie i dzielenie się spostrzeżeniami, emocjami oraz poglądami z innymi, zarówno rówieśnikami, jak i dorosłymi; gotowość do rozmowy),
  - d.** duża wrażliwość na potrzeby innych osób i otwartość na interakcje z rówieśnikami i dorosłymi.
- Obok zasobów chłopca stwierdza się u niego trudności natury emocjonalnej, wynikające najprawdopodobniej ze stwierdzonej u chłopca epilepsji:
  - a.** labilność emocjonalna: ujawniająca się tym, że chłopiec reaguje złością lub płaczem z „błahych” przyczyn. Chwiejność emocji oraz nasilone reakcje emocjonalne wynikają ze wzmożonego poziomu pobudzenia emocjonalnego chłopca. Wzmożone pobudzenie emocjonalne można jednak rozpoznać u chłopca zanim dojdzie do silnej reakcji emocjonalnej po podwyższonym poziomie pobudzenia psychoruchowego („Janek szaleje”),
  - b.** impulsywność: w czasie dni, w których jest mocno pobudzony emocjonalnie chłopiec ma trudności z kontrolą własnych impulsów, samokontrolą swojego zachowania i emocji oraz z podporządkowywaniem się kontroli zewnętrznej (chłopcu trudniej się uspokoić i opanować, a jednocześnie trudniej mu wytłumaczyć, co się dzieje i nakłonić go do zmiany postawy),
  - c.** sporadyczne (głównie w czasie dni, kiedy chłopiec wykazuje oznaki zwiększonego pobudzenia emocjonalnego) czasowe usztywnianie zachowań i reakcji emocjonalnych, przejawiające się reakcjami buntu i oporu, a w kontakcie z rówieśnikami zachowaniami konfliktowymi. W takich sytuacjach napięcie emocjonalne rośnie aż do momentu rozładowania poprzez płacz. Gdy chłopiec jest już spokojny można z nim podjąć rozmowę lub nakłonić go do wykonania zadania. Janek często ma świadomość, że nie zachowuje się odpowiednio do sytuacji, ale nie może się powstrzymać ze względu na siłę emocji, które odczuwa,
  - d.** trudności z akceptacją zmian – chłopiec reaguje na zmiany nasilonymi, nie zawsze adekwatnymi emocjami i z pokonywaniem trudności – często rezygnuje z działania lub reaguje emocjonalnie. Wzmożone reakcje emocjonalne w obliczu niepowodzenia, przegranej (lub braku wygranej) w sytuacjach rywalizacji przejawia w formie spadku nastroju („smutku”, niezadowolenia) lub obrażania się.
- Ponadto na podstawie wywiadów, obserwacji i opinii ze szkoły stwierdza się również:
  - a.** wzmożoną potrzebę bezpieczeństwa, realizowaną poprzez sporadyczny bliski kontakt z wybranymi osobami dorosłymi, również poprzez zachowania właściwe dla poprzedniego okresu rozwojowego (przytulanie się, poszukiwanie bliskości fizycznej),
  - b.** rozwiązywanie konfliktów z rówieśnikami poprzez odwoływanie się do autorytetu dorosłych,
  - c.** wzmożoną potrzebę akceptacji, ujawnianą poprzez stałe domaganie się pozytywnej oceny swojej pracy, poszukiwanie akceptacji rówieśników, silne reakcje emocjonalne na niepowodzenia.

<p>Czy szkoła jest gotowa do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Chłopiec wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną w trakcie bieżącej pracy. • Chłopiec wymaga objęcia dodatkową pomocą (ze strony pedagoga szkolnego) w formie zajęć korekcyjno-kompensacyjnych, dla jego rodziców należy organizować porady i konsultacje. • Nie powinien przebywać w szkole więcej niż 5 godz. dziennie. • Zalecane, by wychowawca klasy miał kwalifikacje w zakresie pedagogiki leczniczej.
<p>Podsumowanie</p>	<p>Szkoła jest w stanie zapewnić niezbędne dla dziecka warunki. Chłopiec może być przyjęty do klasy I.</p>

Notatki

Wsparcie procesu diagnozowania i opiniowania problemu gotowości szkolnej dzieci

Broszura nr 1

Diagnoza gotowości szkolnej w ujęciu interakcyjnym

(Magdalena Czub, Mateusz Wiliński)

Część 1: Rekomendowany proces diagnozy gotowości szkolnej w poradni psychologiczno-pedagogicznej

- Interakcyjne podejście do analizy problemu gotowości szkolnej dziecka
- Przebieg procesu diagnozy gotowości szkolnej w ujęciu interakcyjnym

Część 2: Rekomendowany sposób porządkowania informacji o gotowości szkolnej dziecka

- Wywiad: czynniki mogące utrudnić start szkolny dziecka oraz wspierające start szkolny dziecka (Tabela 1 i Tabela 2)
- Badanie dziecka 5/6-letniego pod kątem gotowości szkolnej (Tabela 3)
- Schemat analizy zebranych danych
- Aneks 1: Przykładowa analiza gotowości szkolnej dziecka na proponowanym schemacie

Broszura nr 2

Opiniowanie w sprawie gotowości szkolnej dzieci

(Piotr Wiliński, Mateusz Wiliński)

Część 1: Opiniowanie – stan aktualny i jego uwarunkowania formalno--prawne

- Zgłaszanie się rodziców do poradni
- Ścieżki postępowania dotyczące opiniowania gotowości szkolnej dziecka
- Wydawanie opinii przez poradnie dzieciom 5-,6-,7-letnim

Część 2: Wydawanie opinii przez poradnie

- Formularz opinii
- Przykład blokowego zredagowania opinii
- Użyteczność interakcyjnego modelu diagnozy gotowości szkolnej

Broszura nr 3

Przygotowanie szkół na przyjęcie uczniów klas I: współpraca poradni psychologiczno-pedagogicznych i szkół podstawowych

(Anna I. Brzezińska, Piotr Wiliński)

Część 1: Uregulowania formalne – kontekst naboru uczniów do klas I

- Rekrutacja na rok szkolny 2014/15: podstawowe przepisy
- Zasady rekrutacji uczniów na rok szkolny 2014/15
- Rozpoczęcie spełniania obowiązku szkolnego
- Odraczenie obowiązku szkolnego
- Wcześniejsze przyjęcie dziecka do szkoły
- Nabór uczniów do klas I – jakie informacje dyrektor może zbierać?
- Przygotowanie do pracy z dzieckiem w klasie I: informacja o gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole podstawowej
- Podejmowanie decyzji o przyjęciu dziecka do klasy I w oparciu o opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej

Część 2: Przesłanki podejmowania decyzji przez dyrektora szkoły

- Czy dziecko jest gotowe do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego?
- Czy szkoła jest gotowa do rozpoczęcia spełniania obowiązku szkolnego przez dziecko?

Instytut Badań Edukacyjnych

Głównym zadaniem Instytutu jest prowadzenie badań, analiz i prac przydatnych w rozwoju polityki i praktyki edukacyjnej.

Instytut zatrudnia ponad 150 badaczy zajmujących się edukacją – pedagogów, socjologów, psychologów, ekonomistów, politologów i przedstawicieli innych dyscyplin naukowych – wybitnych specjalistów w swoich dziedzinach, o różnorodnych doświadczeniach zawodowych, które obejmują, oprócz badań naukowych, także pracę dydaktyczną, doświadczenie w administracji publicznej czy działalność w organizacjach pozarządowych.

Instytut w Polsce uczestniczy w realizacji międzynarodowych projektów badawczych w tym PIAAC, PISA, TALIS, ESLC, SHARE, TIMSS i PIRLS oraz projektów systemowych współfinansowanych przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.

Instytut Badań Edukacyjnych

ul. Górczewska 8, 01-180 Warszawa | tel. +48 22 241 71 00

ibe@ibe.edu.pl | www.ibe.edu.pl